POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / **URL časopisu**: https://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk

Author(s) / Autor(i): **Martina Bolečeková**
Article / Článok: **Dvadsať rokov Slovakaid: Hodnotenie plnenia** rozvojových záväzkov
Publisher / **Vydavateľ**: **Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov** – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: https://doi.org/10.24040/politickevedy.2024.27.3.86-111

Recommended form for quotation **of the article / Odporúčaná forma citácie článku:**

BOLEČEKOVÁ, M. 2024. Dvadsať rokov Slovakaid: Hodnotenie plnenia rozvojových záväzkov. In *Politické Vedy*. Vol. 27, no. 3, pp. 86-111. ISSN 1335 – 2741. Available at: https://doi.org/10.24040/politickevedy.2024.27.3.86-111

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author´s / authors´ permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal Politické vedy is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis Politické vedy je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

DVADSAŤ ROKOV SLOVAKAID: HODNOTENIE PLNENIA ROZVOJOVÝCH ZÁVÄZKOV

TWENTY YEARS OF SLOVAKAID: EVALUATION OF DEVELOPMENT OBLIGATIONS' FULFILLMENT

Martina Bolečeková*

ABSTRACT

To commemorate the 20th anniversary of the SlovakAid brand established in 2003, this paper examined Slovakia's evolution as a donor country in Official Development Assistance (ODA) over the past two decades. Through qualitative analysis of official documents and quantitative assessment of statistical data from the Statistical Office of SR, OECD, and Slovak ODA statistical portal, the study evaluated Slovakia's performance within the donor community and its compliance with international development commitments. The research demonstrated that while Slovakia has successfully transitioned from aid recipient to respected donor, it faces persistent challenges as a small state, particularly in meeting financial commitments. Despite an overall increase in ODA volume since 2003, Slovakia has struggled to achieve its targeted ODA/GNI ratio, reaching a maximum of approximately 0.15% in 2022. The study found that Slovakia has adopted a niche diplomacy approach, utilizing its comparative advantages in democratic transformation and EU integration experience, while focusing on a narrower range of partner countries. However, the approach is not consistently applied. Research also highlighted the significant predominance of multilateral over bilateral aid, which potentially diminishes the visibility of Slovak development assistance. External factors, including the migration crisis and COVID-19 pandemic, have influenced ODA volumes but have not led to sustained improvements in meeting international commitments.

Key words: development policy, official development assistance, Slovak Republic, Sustainable Development Goals

* doc. PhDr. Martina Bolečeková, PhD. pôsobí ako docentka na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: martina.bolecekova@umb.sk.

DOI: https://doi.org/10.24040/politickevedy.2024.27.3.86-111

Úvod

V minulom roku si slovenská rozvojová politika pripomenula významné výročie, 20 rokov od zavŕšenia transformácie mechanizmu poskytovania oficiálnej rozvojovej spolupráce[1] Slovenskej republiky (ODA SR) a jeho ukotvenia v podobe, akú v súčasnosti poznáme. V roku 2003 bola „dobudovaná" značka SlovakAid. Slovenská ODA prešla počas svojho vývoja rôznymi, navzájom značne odlišnými obdobiami, pričom najvýznamnejšie zmeny v tejto oblasti sa odvíjajú od zmien v postavení Slovenska v medzinárodnom systéme, resp. od zmien v jeho zahraničnopolitickej orientácii. Aj SR sa v rámci svojho pôsobenia v medzinárodnom prostredí prihlásila k všeobecne akceptovaným cieľom a princípom rozvojovej spolupráce a ODA sa stala etablovanou súčasťou slovenskej zahraničnej politiky.

Odborná literatúra sa slovenskej rozvojovej politike venuje v rôznych súvislostiach. Značná pozornosť bola spočiatku zameraná na prechod SR z pozície príjemcu pomoci na darcu a budovaniu identity v rámci komunity darcov, kreovaniu systému poskytovania ODA a analýze nových inštitucionálnych a legislatívnych rámcov. Toto obdobie dokumentujú napr. **Rusnák**, **Szép** a **Brzica** (2002), **Benč** a **Brezáni** (2009), **Gažovič** (2012), **Profant** (2015). Niektoré štúdie poukazujú na problémy v koordinácii a implementácii politiky, napr. **Benč** (2005) na potrebu lepšej medzirezortnej koordinácie, na obmedzenú inštitucionálnu kapacitu a na rozpočtové obmedzenia, napr. **Vittek** a **Lightfoot** (2009), **Szent-Iványi** a **Lightfoot** (2015).

V ostatných rokoch dominujú najmä témy ako geografické zameranie bilaterálnej ODA SR, napr. **Jančovič** (2023), **Jančovič** a **Szabó** (2022); rozvojové a humanitárne aktivity vo vybraných štátoch, napr. **Kaba** (2021), **Markovic Baluchova** (2021); či zvyšovanie efektívnosti slovenskej ODA, napr. **Šimek** (2022). Výskumníci už stihli reflektovať aj vplyv globálnych výziev (migračnej krízy a pandémie COVID-19) na realizáciu ODA SR. Slovenská republika a jej rozvojová politika býva často skúmaná aj ako súčasť skupiny krajín V4, resp. členských štátov EÚ zo strednej a východnej Európy, napr. **Szent-Iványi** a **Lightfoot** (2024). Veľmi aktívna v publikovaní o ODA SR je v ostatnom čase Platforma rozvojových organizácií Ambrela.

Cieľom predloženej štúdie je zhodnotiť doterajšie pôsobenie SR ako súčasti donorskej komunity v rámci ODA (1. časť) s osobitným zameraním na hodnotenie

[1] Výraz oficiálna rozvojová pomoc. resp. spolupráca používame v súlade s definíciou Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (viď OECD, 2024).

plnenia jej medzinárodných záväzkov v oblasti rozvoja (2. časť).

Pri spracovaní témy využívame kvalitatívne metódy, najmä obsahovú analýzu oficiálnych dokumentov upravujúcich fungovanie ODA SR a dokumentov monitorujúcich jej realizáciu, a to tak z „vnútorného" prostredia, ako aj hodnotiacich správ, ktoré boli vypracované kompetentnými inštitúciami medzinárodných organizácií, ktorých je SR členom; ako aj kvantitatívne metódy, pričom pracujeme najmä so štatistickými údajmi potrebnými pre zhodnotenie ODA SR, ktoré čerpáme predovšetkým zo Štatistického úradu SR, výročných správ o ODA SR[2], oficiálneho štatistického portálu ODA SR (devportal.sk) a OECD.

Pre vyvážené zhodnotenie SR ako súčasti donorskej komunity je potrebné zohľadniť rôzne faktory, ktoré ovplyvňujú realizáciu rozvojovej politiky v medzinárodnom prostredí. Z tohto dôvodu sa v úvode prvej časti zameriavame na vysvetlenie pozície SR v medzinárodnom systéme a v súvislosti s tým prezentujeme príležitosti, ale aj limity a výzvy, s ktorými sa stretáva pri plnení svojich záväzkov v rozvojovej oblasti, pričom sa v teoretickej rovine opierame najmä o koncepty malých štátov a *niche diplomacy*. [3]

1. Pozícia Slovenskej republiky v systéme oficiálnej rozvojovej spolupráce

1.1. Stručná história a súčasná podoba rozvojovej politiky SR

Slovensko ako súčasť bývalého Československa patrilo k významným donorom rozvojovej pomoci, hoci rozvojové aktivity v tomto období boli výrazne poznačené studenou vojnou a ideologickým súperením. Po páde komunistického režimu v Československu nastáva obdobie celospoločenskej transformácie a aj v rozvojovej oblasti dochádza k zmenám. Poskytovanie rozvojovej pomoci bolo utlmené[4] a krajina sa stáva recipientom pomoci zo zahraničia, čo pretrváva aj po vzniku samostatnej SR 1. januára 1993. Chceme tiež pripomenúť, že otázky rozvojovej spolupráce spočiatku nepatrili medzi priority zahraničnej politiky SR. Situácia sa zmenila v súvislosti s integračnými snahami SR, pričom pre rozvojovú

[2] Správu o rozvojovej spolupráci SR predkladá MZV SR resp. MZVEZ SR na rokovanie vlády SR každoročne od roku 2002.

[3] Výraz *niche diplomacy* nemá zatiaľ v slovenčine zaužívaný výstižný preklad, preto ho uvádzame v angličtine.

[4] Po vzniku samostatnej SR bola utlmená najmä rozvojová pomoc v bilaterálnej forme a príspevky do multilaterálnych organizácií boli zo strany SR poskytované na dobrovoľnej báze.

oblasť boli určujúce predovšetkým úsilie o členstvo v Organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a v Európskej únii (EÚ), úspešne zavŕšené v roku 2000, resp. 2004, pretože v činnosti oboch organizácií má rozvojová politika významné miesto. (Rusnák, Szép a Brzica, 2002; MZVaEZ, 2024) V roku 2013 bola SR v rámci OECD prijatá aj za plnoprávneho člena Výboru pre rozvojovú pomoc (angl. Development Assistance Comittee, DAC), čo bolo vnímané ako „*...symbolické zavŕšenie desaťročnej integrácie Slovenskej republiky do medzinárodnej donorskej komunity.*“ (Strednodobá stratégia 2014 – 2018, s. 4).

Z hľadiska inštitucionálneho zabezpečenia bola rozvojová pomoc v minulosti plánovaná a realizovaná v jednotlivých sektoroch príslušnými ministerstvami. Tento systém sa však už nejavil ako efektívny a bolo potrebné pristúpiť k jeho reforme. Uznesením vlády SR č. 332/2002 sa gestorom a koordinátorom poskytovania ODA SR stalo Ministerstvo zahraničných vecí SR (MZV SR), Odbor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci (ORPO) a pri MZV SR bol zriadený Koordinačný výbor pre poskytovanie ODA SR[5] (ďalej len Koordinačný výbor). Od roku 2003 teda môžeme hovoriť o sformovaní komplexného mechanizmu oficiálnej rozvojovej spolupráce SR a vzniku „značky“ SlovakAid. Novú podobu mechanizmu ODA SR ukotvil zákon č. 617/2007 o oficiálnej rozvojovej pomoci (ďalej len zákon z roku 2007), ktorý upravoval (čl. 1, § 1): a) princípy, ciele a formy oficiálnej rozvojovej pomoci SR, b) postavenie MZV SR, ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy pôsobiacich v oblasti oficiálnej rozvojovej pomoci, c) postavenie a pôsobnosť Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu. (SAMRS, 2024) [6]

Slovensko sa z krajiny prijímajúcej pomoc pretransformovalo na donora. To okrem iného znamená, že vláda SR každoročne vyčleňuje zo štátneho rozpočtu finančné prostriedky na ODA, ktorá je realizovaná v dvoch základných formách: multilaterálnej, t. j. SR posiela finančné príspevky do medzinárodných inštitúcií a dvojstrannej[7]. Kľúčovými dokumentmi, ktorými sa v súčasnosti riadi rozvojová

[5] Koordinačný výbor je medzirezortný orgán, ktorý zabezpečuje zosúlaďovanie politík v rozvojovej oblasti. Predsedá mu štátny tajomník MZVEZ (v súčasnosti Rastislav Chovanec), ktorý je zároveň jeho členom. (Štatút Koordinačného výboru je dostupný na MZVaEZ, 2024.)

[6] Agentúra SAMRS je rozpočtová organizácia MZVEZ, ktorej úlohou je zabezpečiť implementáciu ODA SR.

[7] Agentúra SAMRS vyhlasuje grantové výzvy na realizáciu projektov ODA SR. O implementáciu projektov ODA SR sa môžu uchádzať štátne inštitúcie, akademické inštitúcie, mimovládne organizácie a podnikateľské subjekty.

politika SR, sú zákon č. 392/2015 o rozvojovej spolupráci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 281/2019 Z. z. (ďalej len zákon z roku 2015), strednodobá stratégia[8] a zameranie dvojstrannej rozvojovej spolupráce SR[9], ktoré je prijímané na príslušný rok a ktoré, rovnako ako strednodobú stratégiu, predkladá Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR) a schvaľuje vláda SR.

1.2. Možnosti malého štátu pôsobiť ako donor

Pozícia SR pri realizácii ODA a plnení jej záväzkov v tejto oblasti je do značnej miery ovplyvnená postavením štátu v medzinárodnom systéme. V tomto kontexte sa SR ako malý štát nachádza v spodnej časti mocenskej pyramídy[10]. Usporiadanie v rámci mocenskej pyramídy je dynamické, t. j. umiestnenie štátov v mocenskej pyramíde sa môže meniť, pričom na zmeny môže vplývať tak vývoj vo vnútri štátu, ale samozrejme aj udalosti, ku ktorým dochádza v medzinárodnom prostredí. Na druhej strane je potrebné vziať do úvahy, že postavenie štátu sa odvíja od množiny faktorov a niektoré, predovšetkým materiálne, faktory moci sa vyznačujú veľkou stabilitou (napr. geografická poloha sa zvyčajne nemení), a teda „mobilita" v rámci mocenskej pyramídy prebieha spravidla v rozsahu maximálne jedného stupňa a nie je veľmi frekventovaná. V prípade malých štátov dokonca môžeme tvrdiť, že zmena ich pozície v mocenskej pyramíde je veľmi nepravdepodobná, čo súvisí so samotnou charakteristikou malých štátov.

Pohľady na definíciu, úlohu, či správanie malých štátov v medzinárodnom systéme sa postupne vyvíjali. Prvotné konceptualizácie sa zamerali predovšetkým na zraniteľnosť malých štátov, napr. **Rothstein** (1968) definoval malé štáty na základe ich neschopnosti garantovať si vlastnú bezpečnosť. Približne v rovnakom čase **Keohane** (1969) rozvíjal koncept „štátov

[8] Strednodobá stratégia (v minulosti aj koncepcia) je spravidla prijímaná na obdobie piatich rokov. Ostatná strednodobá stratégia bola prijatá na obdobie rokov 2019 – 2023 a jej platnosť bola predĺžená do konca roku 2024.

[9] V minulosti schvaľované v podobe „národných programov".

[10] Mocenská pyramída je schéma tradične využívaná v teóriách medzinárodných vzťahov. Ide o hierarchické usporiadanie štátov vypovedajúce o ich umiestnení v medzinárodnom systéme, ktoré sa, zjednodušene vyjadrené, odvíja od súboru materiálnych a duchovných faktorov moci štátu a ktoré predurčuje schopnosť štátu ovplyvňovať fungovanie medzinárodného systému. Na vrchole mocenskej pyramídy sa nachádza hegemón (ak je v medzinárodnom systéme prítomný), ďalej superveľmoci a veľmoci, stredne veľké a malé štáty, vrátane mikroštátov. V minulosti sa na najnižšom stupni mocenskej pyramídy nachádzali kolónie. (Krejčí, 2007, s. 155)

ovplyvňujúcich systém“ a naznačuje, že niektoré malé štáty môžu mať, napriek svojej veľkosti, významný vplyv na medzinárodný systém.

Tradičné realistické prístupy (napr. Waltz, 1979) tiež, podobne ako **Rothstein**, poukazujú na zraniteľnosť a obmedzenú moc malých štátov v anarchickom medzinárodnom systéme. Tento pohľad viedol k predpokladu, že malé štáty si budú budovať spojenectvá so silnejšími štátmi v záujme zabezpečiť si ochranu. (Walt, 1987)

Odlišný pohľad ponúkol neoliberálny inštitucionalizmus, ktorý vníma medzinárodné organizácie ako priestor aj pre zapojenie malých štátov. Teória komplexnej vzájomnej závislosti (Keohan, Nye, 1977) prichádza s myšlienkou, že vo vzájomne prepojenom svete môžu aj malé štáty nachádzať nové možnosti vplyvu. **Katzenstein** (1985) skúmal adaptačné stratégie malých štátov v globálnej ekonomike, pričom zdôraznil ich potenciál flexibility a špecializácie. Konštruktivistické prístupy k tomu dodali ďalší rozmer, konkrétne **Ingebritsen** (2002) poukazuje na to, že malé štáty môžu zohrávať významnú úlohu pri formovaní medzinárodných noriem. **Browning** (2006) zase skúmal vzťah medzi identitou a zahraničnou politikou malého štátu a tvrdí, že to, ako sa malé štáty sami vnímajú, môže výrazne ovplyvniť ich správanie v medzinárodnom prostredí.

Môžeme zhrnúť, že prístupy k definovaniu malých štátov sa dajú rozdeliť na dve základné kategórie: kvantitatívne a kvalitatívne, pričom kvantitatívne prístupy (napr. Maass, 2009) zohľadňujú merateľné kritériá, resp. materiálne faktory, najmä veľkosť územia, populácie a výkon hospodárstva, naopak kvalitatívne prístupy (napr. Thorhallsson a Wivel, 2006) berú do úvahy menej hmatateľné faktory, resp. kritériá, ako správanie či vplyv v medzinárodnom systéme.

Prezentovaný vývoj uvažovania o malých štátoch poukazuje na meniaci sa charakter medzinárodného systému a naznačuje rôzne možnosti, ako sú štáty, malé štáty nevynímajúc, schopné ovplyvňovať globálne dianie. Jednou z možností, ktoré malé štáty v tomto kontexte využívajú, je ich angažovanie sa v rozvojovej oblasti, ktoré je však v porovnaní s väčšími aktérmi – stredne veľkými štátmi a veľmocami, vo viacerých smeroch limitovaná. Ešte predtým, ako zameriame pozornosť na zmieňované obmedzenia a spôsoby, ako sa s nimi malé štáty pri realizácii svojich rozvojových politík snažia vysporiadať, sa krátko pristavíme pri motivácii štátov, a osobitne malých štátov, angažovať sa v rozvojovej oblasti v pozícii donorov.

Motivácii poskytovania rozvojovej pomoci je venovaná rozsiahla odborná spisba. **Riddel** (2007, s. 91) konštatuje, že: „*Poskytovanie oficiálnej pomoci je politické rozhodnutie: je poskytovaná vládami využívajúc verejné zdroje*

a väčšina je poskytovaná vládam recipientov. Otázka je, čo formuje toto (politické) rozhodnutie.“[11]

Keď to značne zjednodušíme, existujú dve základné skupiny dôvodov, prečo štáty poskytujú rozvojovú pomoc: ide o zištné a menej zištné resp. nezištné dôvody, pričom v druhom zmieňovanom prípade v porovnaní s prvým ide o výrazne kratší zoznam. K humanitárnym, alebo altruistickým dôvodom poskytovania pomoci, ako tiež býva druhá skupina označovaná, sú spravidla zaraďované morálne záväzky. Zištné dôvody môžu byť najmä ekonomické, napr. obchodné výhody, prístup k prírodným zdrojom, alebo politické, ako politický vplyv či budovanie spojenectiev (Van der Veen, 2011), pričom medzi politické by sme mohli zaradiť aj medzinárodné záväzky, najmä záväzky vyplývajúce štátom z členstva v medzinárodných organizáciách, ktoré však v rozvojovom kontexte spravidla nemajú vynútiteľný charakter. Zároveň však chceme podotknúť, že jednoznačnému zaradeniu plnenia medzinárodných záväzkov do množiny „zištných“ motívov podľa nášho názoru bráni skutočnosť, že vytyčovanie rozvojových cieľov v rámci činnosti medzinárodných organizácií vnímame viac ako altruistické.

V súvislosti s motiváciou darcov je teda potrebné mať na pamäti, že je spravidla komplexná – spája strategické (napr. bezpečnostné) záujmy, humanitárne záujmy, ale aj ekonomické a iné záujmy, pričom prioritizácia motívov sa spravidla líši u jednotlivých aktérov, a dokonca aj u rovnakých aktérov v rôznom časovom období. Pri motívoch poskytovania pomoci, resp. jej zameraní, zohrávajú dôležitú úlohu aj historické a kultúrne faktory, najmä post-koloniálne vzťahy a jazyková či kultúrna blízkosť.

Keď sa osobitne zameriame na motiváciu malých štátov pôsobiť ako donor v rozvojovej oblasti, množina uvedených dôvodov sa spravidla zúži na snahu podieľať sa na vytváraní medzinárodných noriem a politík, posilňovať svoju reputáciu v medzinárodnom prostredí (zvyšovať tzv. mäkkú moc), ale nezriedka sú prítomné i ekonomické záujmy.

[11] Motívy, ktoré v minulosti ovplyvňovali rozhodnutia darcov o pridelení pomoci, rozdelil Riddel (2007, s. 91 - 92) do 6 skupín: 1. pomoc pri riešení núdzových potrieb; 2. pomoc príjemcom dosahovať ich rozvojové ciele (rast a znižovanie chudoby); 3. prejaviť solidaritu; 4. podporovať vlastné národné politické a strategické záujmy; 5. pomáhať pri presadzovaní obchodných záujmov donorskej krajiny; 6. z dôvodu historických väzieb; a pridáva ďalšie dva motívy, ktoré pribudli nedávno: 7. príspevok pomoci k podpore globálnych verejných statkov a znižovaniu škodlivých účinkov „globálneho zla“; 8. okrem toho niektorí darcovia začali jasnejšie zakladať rozhodnutia o poskytovaní pomoci na dokumentovaní stavu ľudských práv u recipientov.

V prípade SR možno oficiálne deklarované zdôvodnenia, prečo pôsobí ako donor v rámci systému ODA, identifikovať predovšetkým na základe v úvode zmieňovaných dokumentov, ktorými sa riadi slovenská rozvojová politika.[12] V prvej koncepcii boli ako hlavné dôvody pre poskytovanie rozvojovej pomoci deklarované nasledovné základné motívy: „*spoluzodpovednosť za globálny vývoj, morálne záväzky a prísľuby vyplývajúce z členstva v medzinárodných organizáciách a iniciatívach, ako aj záujem Slovenska zaradiť sa do donorskej komunity a byť vnímané ako jej súčasť.*“ (Strednodobá koncepcia 2003 – 2008, s. 4) Takto vymedzené dôvody zároveň tvorili východisko formulácie cieľov v oblasti rozvojovej pomoci, ktoré boli v zákone z roku 2007 prezentované nasledovne (čl. 1, § 4): *„Slovenská republika má v oblasti oficiálnej rozvojovej pomoci najmä tieto ciele: a) zmierňovanie chudoby a hladu v rozvojových krajinách, b) podpora trvalo udržateľného hospodárskeho, sociálneho a ekologického rozvoja rozvojových krajín, c) zabezpečenie mieru a bezpečnosti vo svete, najmä posilňovaním demokracie, právneho štátu, ľudských práv a dobrého spravovania verejných vecí v rozvojových krajinách, d) podpora univerzálneho prístupu k vzdelaniu v rozvojových krajinách, e) zvyšovanie úrovne základnej zdravotnej starostlivosti v rozvojových krajinách, f) podpora hospodárskej spolupráce s rozvojovými krajinami.“* Prostredníctvom zákona z roku 2007 (čl. 1, § 3) SR zároveň deklarovala, že poskytuje ODA na princípoch medzinárodnej rozvojovej politiky vrátane rozvojovej politiky EÚ a riadi sa záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodných zmlúv a dohôd týkajúcich sa ODA a záväzkami prijatými v medzinárodných organizáciách, ktorých je členom; súčasne však SR v rámci svojich rozvojových aktivít zohľadňuje aj svoje zahraničnopolitické a ekonomické priority.

Ako už bolo vyššie naznačené, malé donorské štáty čelia v rámci svojho pôsobenia v rozvojovej oblasti viacerým výzvam. K najvýznamnejším patria obmedzené zdroje, ktoré ovplyvňujú rozsah ich pomoci. Ďalej je to obmedzená sieť diplomatického zastúpenia, ktorá limituje ich záber; a spravidla sú tiež zraniteľnejšie voči rôznym nepredvídaným udalostiam (najmä vo vonkajšom

[12] Uvedomujeme si limity identifikácie motívov realizácie ODA výlučne na základe obsahovej analýzy oficiálnych dokumentov rozvojovej politiky štátu, pretože ani „*zo samotného skúmania diskurzu nie je možné posúdiť, aká je skutočná motivácia aktéra ku konkrétnemu konaniu.*“ (Gažovič, 2012, s. 5) Komplexný prístup k skúmaniu motívov by si však vyžadoval priestor presahujúci kapacitu tejto štúdie. Zároveň sa stotožňujeme s názorom, že je relevantné zistiť, akým spôsobom aktéri poskytovanie rozvojovej pomoci prezentujú (a aj legitimizujú vo svojich jazykových prejavoch). Zo slovenských autorov sa tomuto aspektu venoval najmä Gažovič (2012).

prostredí), čo môže výrazne ovplyvniť ich schopnosť dodržiavať svoje záväzky. Napriek týmto obmedzeniam malé donorské štáty nachádzajú inovatívne spôsoby, ako prispievať k medzinárodnému rozvoju, pričom na maximalizáciu svojho vplyvu využívajú partnerstvá alebo volia užšie zameranie pomoci, resp. špecializáciu v súlade s konceptom *niche diplomacy*. Domnievame sa, že obdobný prístup aplikujú aj mnohé malé štáty pri pôsobení v rozvojovej oblasti, preto stručne priblížime jeho základné myšlienky.

1.2.1. Koncept a potenciál jeho využitia v rozvojovej politike

Niche diplomacy je strategický prístup, ktorý využívajú menšie štáty na zvýšenie vplyvu v medzinárodných vzťahoch. Ako prvý ho definoval **Cooper**[13] (1997) a je založený na zameraní sa na vybrané oblasti – špecializáciu, s cieľom maximalizovať svoj vplyv napriek obmedzeným zdrojom.[14] Tento koncept vychádza z teórie malého štátu a tiež úzko súvisí s už zmieňovaným konceptom mäkkej moci (Nye, 1990) a diplomacie strednej mocnosti. (Cooper, Higgott a Nossal, 1993)

K základným prvkom *niche diplomacy* teda patria špecializácia, t. j. sústredenie zdrojov na konkrétne oblasti, v ktorých môže mať štát najväčší vplyv, namiesto snahy pokryť všetky aspekty medzinárodných vzťahov; vytváranie koalícií a angažovanosť na multilaterálnej úrovni, pretože multilaterálne fóra predstavujú na realizáciu *niche diplomacy* najvhodnejší priestor. Tieto prvky umožňujú malým štátom využiť ich silné stránky a dávajú im možnosť dosiahnuť na globálnej úrovni väčší vplyv, než by sme predpokladali na základe ich veľkosti.

Hoci nevieme preukázať, že obdobný prístup sa vedome uplatnil aj pri formulovaní zamerania oficiálnej rozvojovej politiky SR, z dokumentov je zrejmé, že jej tvorcovia si boli vedomí obmedzení a výziev, ktorým ODA SR čelí, a príklon k „špecializácii" je zreteľný tak pri obsahovom zúžení zamerania ODA SR, tzv. sektorovom zameraní, ako aj pri identifikácii teritoriálnych priorít.

Ako špecializáciu obsahu možno vnímať predovšetkým zameranie sa na zdieľanie vlastných skúseností s transformáciou – jednak s prechodom na demokratický režim a budovaním demokratických inštitúcií po roku 1989, s reformou verejnej správy a hospodárskou transformáciou z centrálne plánovanej

[13] Jeho dielo je považované za základné a poskytuje tak teoretický rámec, ako aj praktické príklady, ako môžu štáty maximalizovať svoj vplyv prostredníctvom špecializovaných diplomatických prístupov.

[14] Ako úspešné príklady *niche diplomacy* bývajú uvádzané napr. pôsobenie Nórska v environmentálnej oblasti resp. environmentálnej diplomacii, pôsobenie Kanady v oblasti obhajoby ľudských práv, či príklad Švajčiarska pri mediácii a riešení konfliktov. (Cooper, 1997; Ingebritsen, 2002; Bátora 2005)

resp. príkazovej na trhovú ekonomiku, ako aj s procesom vstupu do EÚ, ktoré sa stali bázou pri poskytovaní pomoci iným krajinám prechádzajúcim obdobnými zmenami a sú (v dokumentoch rozvojovej politiky ako aj odbornou verejnosťou) označované ako komparatívna výhoda SR pri poskytovaní ODA.[15] Konštatujeme, že zameranie výziev aj projektov na vyššie zmienené aktivity je zreteľné počas celého obdobia realizácie ODA SR, ale zároveň konštatujeme, že obsahové zameranie ODA SR je výrazne širšie, a teda koncept *niche diplomacy* nemožno považovať za dôsledne aplikovaný.

Čo sa týka geografického zúženia, už v strednodobej koncepcii na roky 2003 – 2008 bolo stanovené, že ODA SR bude smerovať do 2 – 3 tzv. programových krajín a niekoľkých ďalších, tzv. projektových krajín (viď tabuľka č. 1), pričom s programovou krajinou SR rozvíja komplexnejšiu, dlhodobejšiu a rozsiahlejšiu, spoluprácu: *„S programovými krajinami realizuje SR prehĺbenú rozvojovú spoluprácu, ktorá si vyžaduje komplexné intervencie s využitím všetkých dostupných nástrojov ODA SR, s vyššou finančnou alokáciou a posilnením personálnych kapacít v podobe rozvojových diplomatov. Konkrétne ciele rozvojovej spolupráce s týmito krajinami sú zadefinované v bilaterálnych stratégiách."* (Strednodobá stratégia 2019 – 2023, 17 - 18).[16]

Tento prístup bol potvrdený ako opodstatnený aj pri formulovaní nasledujúcej stratégie, kedy bolo konštatované: *„Na základe skúseností získaných MZV SR, SAMRS a ZÚ SR s poskytovaním rozvojovej pomoci, MZV SR vyhodnotilo, že menší rozptyl aktivít umožnil zvýšiť ich efektívnosť a vplyv projektov, zabezpečiť viditeľnosť pomoci a naplno využiť synergiu jednotlivých aktivít."* (Strednodobá stratégia 2009 – 2013, s. 11) Aj v poradí druhý strednodobý strategický dokument preto rozvíja prístup užšieho teritoriálneho zamerania, ktorý bol definovaný v prvej strednodobej koncepcii.

Ešte stále aktuálna strednodobá stratégia na roky 2019 – 2023 (s. 17) uvádza

[15] Slovenská republika vidí svoju komparatívnu výhodu pri realizácii rozvojovej spolupráce podobne ako iné štáty strednej a východnej Európy, preto DAC OECD pri svojom hodnotení odporúča, aby členovia Vyšehradskej skupiny v prípade, že majú na strane prijímateľov rovnaké partnerské štáty, svoje aktivity koordinovali. (DAC OECD 2019)

[16] S programovou krajinou je spravidla podpísané memorandum o porozumení, a následne pripravená podrobná stratégia spolupráce v podobe programového dokumentu, tzv. Country Strategy Paper (aktuálne pre programové krajiny Keňu, Moldavsko a Gruzínsko), ktoré sú pripravené v spolupráci s vládami partnerských krajín a v ktorých je možné užšie definovať sektorové priority spolupráce tak, aby lepšie odrážali priority danej krajiny. Pre ostatné projektové krajiny sú sektorové priority definované v strednodobej stratégii. Spolupráca s projektovými krajinami má spravidla podobu realizácie relatívne malých projektov.

nasledujúce *„podporné kritériá"* výberu partnerských krajín:

- zahraničnopolitické a ekonomické záujmy SR,
- rozvojové potreby partnerských krajín,
- vlastníctvo rozvojového procesu partnerskou krajinou, zapojenie miestnych partnerov,
- medzinárodný vývoj a globálne výzvy (napr. migračná a utečenecká kríza),
- relevantná expertíza a kapacity slovenských rozvojových aktérov,
- prítomnosť aktivít slovenských rozvojových a iných aktérov (Ozbrojené sily SR),
- prítomnosť zastupiteľského úradu,
- potenciál zapájania súkromného sektora do ODA SR.

Tabuľka 1: Prioritné partnerské krajiny ODA SR

Názov strategického dokumentu	**Programové krajiny**	**Projektové krajiny** resp. **Partnerské regióny a krajiny** (od roku 2019)
Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 – 2008	Srbsko a Čierna Hora	Afganistan, Albánsko, Bosna a Hercegovina, Kazachstan, Keňa, Kirgizsko, Macedónsko, Mongolsko, Mozambik, Sudán, Tadžikistan, Uzbekistan
Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013	Afganistan Keňa Srbsko	Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Etiópia, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgizsko, Macedónsko (FYR), Moldavsko, Mongolsko, Sudán, Tadžikistan, Ukrajina, Uzbekistan a Vietnam
Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018	Afganistan Keňa Moldavsko	Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzínsko, Kosovo[32], Ukrajina Krajina s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami: Južný Sudán
Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023	Keňa Moldavsko Gruzínsko	*Západný Balkán:* Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Kosovo, Macedónsko, Srbsko *Východné partnerstvo EÚ:* Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina *Východná subsaharská Afrika:* Burundi, Etiópia, Eritrea, Južný Sudán, Keňa, Rwanda, Somálsko, Tanzánia, Uganda *Blízky východ:* Irak, Jordánsko, Libanon, Sýria

Zdroje: vlastné spracovanie na základe dokumentov uvedených v prvom stĺpci tabuľky

Z uvedeného je zrejmé, že od roku 2019 sa začal výraznejšie uplatňovať regionálny prístup, a to so zdôvodnením, že „*umožňuje realizáciu tematicky súvisiacich rozvojových intervencií vo viacerých krajinách regiónu, ako aj zdieľanie skúseností medzi partnerskými krajinami navzájom*“ (Strednodobá stratégia 2019 – 2023, s. 17), čo, podľa nášho názoru, dostatočne preukazuje príklon k prístupu v duchu *niche diplomacy*.

Voči geografickému zameraniu slovenskej ODA zaznievajú už dlhšie aj kritické hlasy. Poukazujú na skutočnosť, že len malý počet prioritných krajín patrí do skupiny nízkopríjmových krajín, väčšina krajín patrí do skupiny so stredným príjmom (Šalko 2008, Rozvojová platforma Ambrela..., 2021), a aj podľa nášho skúmania je táto kritika oprávnená (bližšie pozri Bolečeková, Gura a Huraj Rošteková, 2022, s. 77 - 78).

V aktuálnych kritériách výberu partnerských krajín slovenskej ODA sú teda zastúpené tak kritériá reflektujúce medzinárodné záväzky SR, ako aj kritériá, ktorých zámerom je zabezpečiť súlad aktivít v rozvojovej oblasti s ďalšími zahraničnopolitickými záujmami SR, vrátane ekonomických, a sú v nich zahrnuté aj kritériá, ktoré by sme mohli označiť ako pragmatické.

V aplikačnej rovine *niche diplomacy* pri realizácii ODA SR možno nájsť viaceré nedostatky, a to tak v oblasti obsahového, ako aj geografického zamerania. Dôvodom je okrem iného skutočnosť, že pri formovaní ODA SR a pri rozvíjaní spolupráce s partnerskými krajinami mimo Európy sa vychádzalo predovšetkým z historických väzieb a praxe, založených najmä na aktivitách mimovládnych organizácií v partnerských krajinách a realizácii individuálnych projektov, čo značne komplikuje uplatnenie *niche diplomacy*. V kombinácii so širokým sektorovým zameraním ODA SR (ktoré nezodpovedá konceptu niche diplomacy) to spôsobuje, že projekty, a najmä ich výsledky, nie sú dostatočné prepojené, čo je na úkor efektívnosti rozvojovej spolupráce (DAC OECD, 2019).

Môžeme konštatovať, že prístup v duchu *niche diplomacy* je dôslednejšie aplikovaný pri rozvojovej spolupráci realizovanej s partnerskými krajinami v Európe. V tejto súvislosti však DAC OECD upozorňuje na skutočnosť, že prenos skúseností s transformáciou bude v budúcnosti menej relevantný a SR si bude musieť nájsť nový priestor s *„pridanou hodnotou“*, pričom by sa malo orientovať na najmenej rozvinuté krajiny. (DAC OECD, 2019, s. 32)

2. Plnenie medzinárodných záväzkov

Z hľadiska medzinárodných záväzkov v rozvojovej oblasti sú pre SR určujúce

záväzky prijaté na pôde Organizácie Spojených národov (OSN) a záväzky vyplývajúce z členstva v OECD a EÚ, ktoré zo záväzkov OSN vychádzajú, resp. na ne nadväzujú.

Na globálnej úrovni sú v súčasnosti za hlavné záväzky v oblasti rozvoja považované tie, ktoré sú obsiahnuté v nasledovných dokumentoch: *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj* (angl. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development; ďalej len Agenda 2030), *Akčný program z Addis Abeby o financovaní rozvoja* a *Rámcový dohovor OSN o zmene klímy a Parížska dohoda*.

Agenda 2030 je komplexný akčný plán prijatý všetkými členskými štátmi OSN v roku 2015. Jej jadro tvoria *ciele udržateľného rozvoja* (angl. Sustainable Development Goals, SDGs). Ide o 17 cieľov vytýčených na riešenie globálnych výziev akými sú chudoba, nerovnosť, zmena klímy, zhoršovanie životného prostredia, mier a spravodlivosť a majú byť dosiahnuté do roku 2030. SDGs sú merateľné, ich súčasťou sú rôzne ukazovatele na sledovanie pokroku pri ich dosahovaní. Agenda 2030 a SDGs zdôrazňujú prepojenosť globálnych rozvojových výziev a potrebu spoločného úsilia viacerých zainteresovaných strán[17] pri ich riešení. (UN, 2024; UN, 2024a) Hlavnú úlohu pri sledovaní a revízii SDGs na globálnej úrovni zohráva *politické fórum na vysokej úrovni o udržateľnom rozvoji* (angl. High-Level Political Forum on Sustainable Development, HLPF), ktoré spadá pod Hospodársku a sociálnu radu OSN a schádza sa každoročne. (HLPF, 2024)

Slovenská republika sa k implementácii Agendy 2030 prihlásila v dokumente *Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj,*[18] následne v januári 2017 vláda SR prijala *Koncepciu implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí,*[19] predloženú ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí. V koncepcii sú definované štyri kľúčové oblasti, v ktorých sa SR zasadzuje za implementáciu cieľov udržateľného rozvoja v partnerských krajinách: 1. Ľudia a štát, 2. Prosperita, 3. Prostredie, 4. Partnerstvo pre rozvoj. Ďalej podpredseda vlády pre investície a informatizáciu predložil *Návrh postupu vnútroštátnej implementácie Agendy 2030*, ktorý vláda SR schválila v júli 2017.[20] V júni 2018 schválila vláda SR šesť národných priorít resp. hlavných oblastí

[17] Vlády štátov, firmy, občiansku spoločnosť aj jednotlivcov.
[18] Uznesenie vlády SR č. 95/2016.
[19] Uznesenie vlády SR č. 5/2017.
[20] Uznesenie vlády SR č. 350/2017.

implementácie Agendy 2030:[21] *Vzdelanie pre dôstojný život, Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí, Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia, Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy, Právny štát, demokracia a bezpečnosť, Dobré zdravie*. Národné priority sú výsledkom konzultatívneho procesu zahrňujúceho vládu, samosprávy aj odbornú verejnosť. K jednotlivým národným prioritám boli priradené merateľné strategické ciele, príslušné národné indikátory a relevantné implementačné materiály a nástroje rezortov. (Agenda 2030, 2024)

Národné priority sú zároveň koherentné s aktuálnymi sektorovými prioritami ODA SR. Vyššie v texte sme zmieňovali snahy o zúženie sektorového zamerania slovenskej ODA. Zásadná požiadavka na zmenu smerom k sektorovému prístupu prišla práve v súvislosti s prijatím Agendy 2030: definovaním 17 SDGs zvolilo medzinárodné spoločenstvo sektorový prístup platný pre všetkých, t. j. nielen pre rozvojové štáty, pričom pri ročných plánoch ODA SR sektorové plánovanie prostriedkov dovtedy absentovalo. Preto bolo potrebné okrem geografického plánovania zároveň nastaviť ciele v jednotlivých sektoroch, ako aj postupný prechod k sektorovému plánovaniu a sektorovým výzvam. (Strednodobá stratégia 2019 – 2023)

Základným implementačným dokumentom plnenia národných priorít Agendy 2030 je *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030*[22] (bližšie pozri Slovensko 2030, 2020), ktorá zároveň plní úlohu *Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR*.[23] Zodpovednosť za implementáciu Agendy 2030 je v SR rozdelená medzi Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (zodpovedá za vnútroštátnu implementáciu) a MZVEZ SR (zodpovedá za implementáciu v medzinárodnom prostredí). Podpredseda vlády SR pre investície a informatizáciu zároveň predsedá Rade vlády SR pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj[24] zriadenej s cieľom vytvoriť inštitucionálny rámec, ktorý umožní efektívnu koordináciu a koherentnú implementáciu politík. Orgánom rady je Pracovná skupina pre implementáciu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj a prípravu *Národného investičného plánu Slovenskej republiky na roky 2018 –*

[21] Uznesenie vlády SR č. 273/2018.
[22] Uznesenie vlády SR č. 41/2021.
[23] V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.
[24] Uznesenie vlády SR č. 350/2017.

2030, v ktorej zasadajú zástupcovia analytických jednotiek ministerstiev a predstavitelia zainteresovaných aktérov na expertnej úrovni. (Strednodobá stratégia 2019 – 2023; Agenda 2030, 2024) Je tiež dôležité pripomenúť, že ako súčasť materiálu *Návrh postupu vnútroštátnej implementácie Agendy 2030*[25] bol schválený aj monitorovací, hodnotiaci a revízny rámec pre implementáciu Agendy 2030.

V roku 2020 MIRRI SR v spolupráci s MZVEZ SR vypracovalo Správu o výsledkoch dosiahnutých v národných prioritách Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorá, ako názov dokumentu napovedá, informuje o dosiahnutých výsledkoch, a to v období od schválenia národných priorít v júli 2018 do apríla 2020. Súčasťou správy bola aj informácia o implementácii Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí. Monitorovacie správy sú vypracúvané v dvojročných intervaloch a tak druhá monitorovacia správa je z roku 2022, tretia by mala byť zverejnená v tomto roku. Druhá monitorovacia správa slúžila zároveň ako podklad pre *Dobrovoľnú správu 2023* predloženú na zasadnutie HLPF. (MIRRI, 2024)

Druhá monitorovacia správa v 17 kapitolách[26] uvádza podrobné výsledky monitorovania SDGs, t. j. poukazuje na pokrok, ktorý SR doteraz dosiahla, ale tiež na oblasti, v ktorých je potrebné ešte vyvinúť úsilie. Monitorujú sa trendy vo vybraných indikátoroch (bližšie pozri Druhá monitorovacia správa, 2022), čo umožňuje následné hodnotenie a porovnanie aj na medzinárodnej úrovni.

2.1. Plnenie záväzkov vyplývajúcich z členstva v Organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj a Európskej únii

Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj môžeme v oblasti rozvoja považovať za významného aktéra. Zlepšovanie hospodárskej a sociálnej úrovne všetkých štátov, nielen členských štátov organizácie, patrí k základným cieľom OECD[27] a riešenie rozvojových výziev je vnímané jednak ako príspevok k

[25] Uznesenie vlády SR č. 350/2017.

[26] SDG 14 „Život vo vode“ nie je vyhodnotený – správa uvádza, že nie je pre SR relevantný.

[27] Organizácia realizuje svoju rozvojovú politiku prostredníctvom viacerých inštitúcií, pričom k hlavným patria nasledovné: už v úvode zmieňovaný DAC je kľúčovým fórom pre členské štáty OECD – donorov, slúžiacim na diskusie o otázkach týkajúcich sa rozvojovej spolupráce; Riaditeľstvo pre rozvojovú spoluprácu (angl. Development Co-operation Directorate) podporuje DAC poskytovaním potrebných údajov, analýz a usmerní; Globálne fórum o rozvoji (angl. Global Forum on Development) je každoročné podujatie, na ktorom sa stretávajú experti a tvorcovia politík, aby diskutovali o rozvojových trendoch a výzvach; Výskumné centrum (angl. Development Centre) vykonáva výskum a vypracúva analýzy predovšetkým so zameraním na rozvíjajúce sa ekonomiky a rozvojové štáty;

medzinárodnej bezpečnosti a stabilite, no zároveň vytvára pre všetkých nové príležitosti, vrátane ekonomických. (OECD, 2024a)

K najvýznamnejším prínosom organizácie v rozvojovej oblasti môžeme zahrnúť samotné vytvorenie platformy pre spoluprácu medzi členskými štátmi a pre koordináciu ich rozvojových politík, ako aj zber a analýzu údajov o rozvojovej spolupráci, vrátane monitorovania jej efektívnosti. Prostredníctvom DAC organizácia sleduje dodržiavanie záväzkov členskými štátmi,[28] usmerňuje členské štáty a zdieľa s nimi príklady dobrej praxe. S cieľom zlepšiť kvalitu rozvojovej spolupráce OECD spolupracuje aj s rozvojovými krajinami, inými medzinárodnými organizáciami a občianskou spoločnosťou. (OECD, 2024b)

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že od členského štátu organizácie sa očakáva aktívne zapojenie sa do rozvojových aktivít a aktivity každého členského štátu v rozvojovej oblasti OECD priebežne monitoruje. V roku 2018, prvýkrát[29] od prijatia za člena DAC, prešla aj SR komplexným hodnotením systému rozvojovej spolupráce zo strany expertov (tzv. *Peer Review*). Výsledná správa z hodnotiaceho procesu publikovaná v roku 2019 obsahuje odporúčania na zlepšenie fungovania systému ODA SR, ktoré boli reflektované pri príprave ešte stále platnej strednodobej stratégie. Správa konštatuje, že SR sa „*úspešne darilo zvyšovať svoj hlas a vplyv na svetových fórach a dokumentuje jej úsilie o zosúladenie s Agendou 2030.*“ (DAC OECD, 2019) Avšak pri hodnotení súladu ODA SR s domácimi a medzinárodnými záväzkami sa konštatuje, že SR má vypracované komplexné stratégie (zohľadňujúce jednak priority partnerských rozvojových krajín, ako aj ostatných donorov) len pre tri programové krajiny. Zároveň sa konštatuje, že: „*Jednotlivé projekty však nie sú vždy prepojené koherentným spôsobom, a tým nepodporujú medzivládne vzťahy medzi Slovenskou republikou a jej partnerskou krajinou. Jasnejšia predstava o tom, akým rozvojovým partnerom sa chce Slovenská republika stať, by mohla pomôcť*

oddelenie súdržnosť politík pre udržateľný rozvoj (angl. Policy Coherence for Sustainable Development) má za úlohu, ako názov napovedá, zabezpečenie súladu rôznych politík s cieľmi udržateľného rozvoja; Rozvojová komunikačná sieť (angl. Development Communication Network, DevCom) sa zameriava na získanie čo najväčšej verejnej podpory pre udržateľný rozvoj (DAC, 2024; DCD, 2024; DEV, 2024; Policy Coherence, 2024; DevCom, 2024).

V neposlednom rade, OECD úzko spolupracuje s multilaterálnymi rozvojovými finančnými inštitúciami, ktoré nie sú súčasťou OECD.

[28] S cieľom zvýšiť efektívnosť pomoci vypracoval DAC pre členské štáty sériu usmernení (angl. The DAC Reference and Guidelines Series).

[29] Rozvojové politiky a ich implementácia sa u každého člena DAC skúmajú a hodnotia opakovane, s frekvenciou približne raz za päť rokov.

pri formovaní jej plánov a umožniť nasmerovanie obmedzených zdrojov do menšieho počtu strategickejších partnerstiev, a to aj so súkromným sektorom." (DAC OECD, 2019, s. 58)

Aj Európska únia patrí k významným aktérom v oblasti rozvoja a jej členské štáty sa zaraďujú k popredným poskytovateľom ODA. Rozvojová spolupráca je popri zahraničnej, bezpečnostnej a obchodnej politike jedným z pilierov vonkajšej činnosti EÚ. Medzinárodné záväzky, ktoré EÚ v oblasti rozvoja prijala, korešpondujú so záväzkami akceptovanými na globálnej úrovni. Týka sa to tak výšky príspevkov na ODA, ako aj plnenia SDGs, a osobitne záväzkov v oblasti klímy, pričom EÚ, podobne ako OECD, kladie veľký dôraz na efektívnosť a súdržnosť svojich politík. Víziu a akčný rámec európskej rozvojovej spolupráce aktuálne predstavuje *Európsky konsenzus o rozvoji*, ktorý EÚ prijala v roku 2017 ako súčasť svojej reakcie na Agendu 2030. (International Partnerships, 2024) Takto sformulované záväzky platia pre všetky členské štáty EÚ, SR nevynímajúc. Plneniu finančných záväzkov zo strany SR bude venovaná osobitná podkapitola, nakoľko tieto záväzky sa odvíjajú tak od členstva SR v OSN, ako aj v OECD a EÚ.

2.2. Plnenie finančných záväzkov

Medzinárodné spoločenstvo reprezentované OSN sa už koncom 60. rokov 20. storočia dohodlo, že hospodársky rozvinuté štáty budú na ODA každoročne prispievať vo výške 0,7 % svojich hrubých národných dôchodkov (HND).[30] (Riddell, 2007) V súlade s týmto globálnym záväzkom sa aj členovia EÚ zaviazali, že na ODA spoločne prispejú vo výške 0,7 % HND. Dôležité je zdôrazniť slovo spoločne, pretože členské štáty EÚ sa vyznačujú rôznou životnou úrovňou a výkonnosťou svojich hospodárstiev, preto už v čase, keď SR vstupovala do EÚ, boli očakávané príspevky na ODA stanovené odlišne pre tzv. staré a nové členské štáty, ku ktorým patrila aj SR: do roku 2010 mali tzv. nové členské štáty vyčleňovať zo svojich štátnych rozpočtov na ODA 0,17 % HND (priemer EÚ bol stanovený na 0,51 %), resp. do roku 2015 0,33 % HND (priemer EÚ bol stanovený na 0,7 %).

Od roku 2003 objem prostriedkov vyčlenených na ODA SR postupne rástol (viď tabuľka č. 2). Od roku 2006 až do roku 2014 síce zaznamenávame nárast

[30] Len málo štátov však tento záväzok plní: z členov DAC splnilo v roku 2023 záväzok minimálne 0,7 % HND na ODA len Nórsko (1,09 %), Luxembursko (0,99 %), Švédsko (0,91 %), Nemecko (0,79 %) a Dánsko (0,74 %) (OECD 2024).

celkového objemu prostriedkov, ale zároveň znižovanie podielu na HND, pričom tento údaj je pre hodnotenie plnenia záväzkov určujúci. K výraznejšiemu nárastu v roku 2015 resp. 2016 prispela tzv. migračná kríza, a to v tom zmysle, že časť humanitárnej pomoci utečencom a odídencom sa započítavala do ODA. Naopak, v roku 2019 zaznamenávame medziročný pokles, a to tak na strane bilaterálnej ODA, ako aj na strane multilaterálnej ODA. Ako už bolo vyššie zmienené, súčasťou bilaterálnej ODA sú z hľadiska štatistického vykazovania aj tzv. účelovo viazané príspevky do medzinárodných organizácií, napr. v súvislosti s riešením migračnej krízy, pričom v roku 2019 bol objem takýchto príspevkov nižší ako v predchádzajúcom roku. Podľa Správy o ODA SR za rok 2019 (s. 8) bol pokles multilaterálnej ODA „*spôsobený nesprávnym zohľadnením koeficientov pre jednotlivé multilaterálne organizácie, ktorými sa prepočítavajú poskytnuté príspevky, ako aj celkovo nižšími príspevkami do agentúr OSN (o 0,9 mil. eur) a príspevkami vyplatenými v roku 2018 do Svetovej banky v celkovom objeme viac ako 4 mil. eur.*“ Nárast v roku 2022 (v celkovom objeme medziročne o viac než 41 mil.) možno pripísať predovšetkým nárastu výdavkov európskych inštitúcií, vrátane príspevkov SR, na rozvojovú spoluprácu,[31] darovaniu proticovidových vakcín[32] a navýšeniu humanitárnej pomoci[33] (Správa o ODA SR za rok 2022, s. 6), ktoré pripisujeme najmä agresii Ruska voči Ukrajine. Zároveň v roku 2022 zaznamenávame doteraz najvyšší objem prostriedkov vyčlenených na ODA. Podľa výročnej správy SAMRS za rok 2023 (s. 4) bolo v roku 2023 na ODA vyčlenených cca 161,8 milióna eur a podiel opäť klesol na cca 0,13% HND z cca 0,15% v predchádzajúcom roku.

Väčšia časť prostriedkov ODA stále smeruje na jej multilaterálnu formu, napr. v roku 2023 poskytla SR na multilaterálnu rozvojovú spoluprácu prostredníctvom príspevkov do medzinárodných organizácií a medzinárodných finančných inštitúcií 126,6 milióna eur, čo predstavuje 78,2 % podiel na ODA SR; na bilaterálnu rozvojovú spoluprácu 35,2 milióna eur, čo predstavuje len 21,8 % podiel na ODA SR (Výročná správa ODA SR, 2023, s. 4), a to býva tiež terčom kritiky, pričom ako argument je o. i. uvádzané, že „*týmto spôsobom sa skôr znižuje vizibilita SR a značky SlovakAid.*“ (Rozvojová platforma Ambrela..., 2021) Aj z hodnotenia DAC OECD vyplynulo odporúčanie na efektívnejšie využívanie finančných príspevkov zasielaných medzinárodným organizáciám, preto

[31] Nárast na 107,9 milióna eur, čo predstavuje 67% ODA SR v danom roku.

[32] Nárast na 14,6 milióna eur, čo predstavuje 9% ODA SR v danom roku.

[33] Nárast na 8,3 milióna eur, čo predstavuje približne 5% ODA SR v danom roku.

aktuálna strednodobá stratégia zakotvila základné princípy a predložila návrhy na efektívnejšie využívanie týchto príspevkov.

Tabuľka 2: Vývoj ODA SR

Rok	Objem ODA SR** (mil. €)	HND*** (mil. €)	Podiel ODA SR na HND	
			OECD****	Vlastný výpočet
2003	18,37	39 481,10		0,047%
2004	30,34	44 407,30		0,068%
2005	57,76	49 200,50		0,117%
2006	54,37	54 797,80		0,099%
2007	54,80	61 415,80		0,089%
2008	65,40	67 419,70		0,097%
2009	54,00	63 756,10		0,085%
2010	55,80	67 334,40	0,09%	0,083%
2011	61,90	69 310,50	0,09%	0,089%
2012	61,00	72 421,30	0,09%	0,084%
2013	64,80	73 945,30	0,09%	0,088%
2014	62,71	75 494,20	0,09%	0,083%
2015	76,54	78 172,40	0,10%	0,098%
2016	95,99	79 124,70	0,12%	0,121%
2017	105,59	83 144,00	0,13%	0,127%
2018	116,75	88 459,50	0,13%	0,132%
2019	102,34	92 162,60	0,11%	0,111%
2020	125,03	92 634,30	0,14%	0,135%
2021	130,43	97 434,10	0,14%	0,134%
2022	171,96	107 845,90	0,15%	0,159%
2023	162,95	-	0,14%	-

Zdroje: **Slovakdev, 2024; ***ŠÚ SR, 2024; ****OECD, 2024c

Môžeme zhrnúť, že SR sa finančné záväzky vo vzťahu k ODA plniť nedarí a aj v súčasnosti stále značne zaostáva za plnením aktuálneho záväzku, a to prispievať na ODA vo výške 0,33 % HND. Výrazný sklz v plnení záväzkov je evidentný najmä od roku 2015, od kedy SR plní svoje finančné záväzky len na cca jednu tretinu a výrazne zaostáva aj za priemerom členov DAC OECD. Dôvody, prečo tomu tak je, môžeme len dedukovať. Faktom však je, že dlhodobý vývoj nesvedčí o skutočnom odhodlaní prioritizovať túto oblasť a zdá sa, že oficiálna rozvojová spolupráca je len akási „povinná jazda“, ktorú treba absolvovať, navyše bez hrozby akýchkoľvek sankcií za nedodržanie pravidiel.

Záver

Slovenská republika prešla od roku 1989 významnou transformáciou svojej pozície v systéme oficiálnej rozvojovej spolupráce – od príjemcu pomoci k donorovi. Tento prechod bol úzko spojený s integračnými ambíciami SR, najmä so vstupom do OECD a EÚ, ktoré viedli k vytvoreniu komplexného mechanizmu ODA SR a vzniku značky SlovakAid. Dvadsať rokov po vytvorení značky SlovakAid je SR bezpochyby rešpektovaným partnerom v oblasti medzinárodného rozvoja a etablovanou súčasťou donorskej komunity.

Ako malý štát čelí SR pri realizácii rozvojovej spolupráce viacerým výzvam a obmedzeniam, a to najmä v oblasti zdrojov. Z obsahu oficiálnych dokumentov sa môže javiť, že na prekonanie týchto limitov sa SR snaží uplatňovať prvky konceptu *niche diplomacy*. Prejavuje sa to najmä v dvoch rovinách: 1. v obsahovom zameraní, kde SR deklaruje ako svoje komparatívne výhody najmä skúsenosti s demokratickou transformáciou a integráciou do EÚ, 2. v geografickom zameraní, kde SR postupne prešla k užšie vymedzenému okruhu partnerských krajín a k regionálnemu prístupu. Pri realizácii ODA SR sme však v oboch zmieňovaných rovinách identifikovali nesúlad s konceptom, a teda nemôžeme potvrdiť, že SR v rámci svojej oficiálne rozvojovej politiky koncept *niche diplomacy* cielene uplatňuje.

Motivácia SR pôsobiť ako donor kombinuje viaceré aspekty – od plnenia medzinárodných záväzkov, cez morálnu zodpovednosť, až po pragmatické zahraničnopolitické a ekonomické záujmy. Táto kombinácia motívov sa odráža aj v kritériách výberu partnerských krajín, kde sa prelínajú medzinárodné záväzky s národnými záujmami a praktickými možnosťami realizácie rozvojovej spolupráce.

Analýza plnenia finančných záväzkov SR v oblasti ODA poukazuje na pretrvávajúcu medzeru medzi medzinárodnými záväzkami a ich napĺňaním. Napriek tomu, že od roku 2003 zaznamenávame celkový nárast objemu prostriedkov vyčlenených na ODA, SR sa stále nedarí dosahovať stanovené ciele v podiele ODA na HND, s najvyšším podielom približne 0,15% HND v roku 2022.

Významným aspektom slovenskej ODA je aj výrazná prevaha multilaterálnej pomoci nad bilaterálnou, čo síce umožňuje SR participovať na medzinárodných aktivitách, ale zároveň znižuje viditeľnosť slovenskej ODA. Táto skutočnosť bola identifikovaná ako problematická nielen domácimi aktérmi, ale aj v hodnotení DAC OECD.

Na vývoj objemu a štruktúry ODA SR mali významný vplyv aj externé faktory: migračná kríza a pandémia COVID-19, ktoré viedli k dočasným nárastom v

objeme poskytovanej pomoci. Tieto výkyvy však nemali za následok dlhodobé zlepšenie v plnení medzinárodných záväzkov SR v oblasti ODA. Pre dosiahnutie stanovených cieľov bude potrebné systematickejšie navyšovanie finančných prostriedkov na ODA, ako aj efektívnejšie využívanie príspevkov na multilaterálnu formu ODA.

Literatúra:

Agenda 2030, 2024: *Agenda 2030*. Dostupné na internete: https://agenda2030.statistics.sk/Agenda2030/politicky-kontext/

AMBRELA, 2022. *Aidwatch 2022: Hodnotiaca správa*. Dostupné na internete: https://ambrela.org/wp-content/uploads/2022/11/Ambrela_report_Aidwatch_za_rok_2021.pdf

BÁTORA, J. 2005. Public diplomacy in small and medium-sized states: Norway and Canada. In *Discussion Papers in Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations, March 2005, ISSN 1569-2981, 1 - 26.

BENČ, V. (ed.) 2005. *Rozvojová pomoc a spolupráca – výzvy a perspektívy.* Prešov: SFPA, 2005. ISBN 80-89041-93-0.

BENČ, V. – BREZÁNI, P. 2009. Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky v roku 2008. *In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2008*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2009, 141 - 158.

BOLEČEKOVÁ, M. – GURA, R. – HURAJ ROŠTEKOVÁ, M. 2022. *Zahraničná politika Slovenskej republiky v európskom susedstve*. Praha: Naše vojsko, 2022. ISBN 978-80-206-1561-9.

BROWNING, Ch. S. 2006. Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature. In *Cambridge review of international affairs*, Vol 19, 2006, 4, 669-684. https://doi.org/10.1080/09557570601003536.

COOPER, A. F. – HIGGOTT, R. A. – NOSSAL, K. R. (eds.).1993. *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order*. Vancouer, UBC Press, ISBN 0-7748-0450-5.

COOPER, A. F. (ed.)1997. *Niche Diplomacy: Middle Powers After the Cold War*. Macmillan, ISBN 9780312176228. https://doi.org/10.59962/9780774853736

DAC OECD, 2019. *OECD Development Co-operation Peer Reviews: Slovak Republic 2019* Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-development-co-operation-peer-reviews-slovak-republic-2019_9789264312326-en.html

DAC, 2024: *Development Assistance Committee*. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/about/committees/development-assistance-committee.html

DCD, 2024: *Development Co-operation Directorate*. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/about/directorates/development-co-operation-directorate.html

DEV, 2024: *Development Centre*. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/about/directorates/development-centre.html

DEVCOM, 2024: *Development Communication Network*. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/networks/oecd-development-communication-network-devcom.html

Druhá monitorovacia správa, 2022: *Druhá správa o dosiahnutých výsledkoch v národných prioritách implementácie Agendy 2030*. Dostupné na internete: https://mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/2-monitorovacia-sprava-Agenda-2030.pdf

GAŽOVIČ, O. 2012. Slovak Aid – oficiálna rozvojová pomoc ako nástroj konštituovania identity SR? In *Mezinárodní vztahy*. Roč. 47, 2012, 1, 22 - 46.

HLPF, 2024: High-Level Political Forum on Sustainable Development. Dostupné na internete: High-Level Political Forum on Sustainable Development (un.org)

INGEBRITSEN, Ch. 2002. Norm Entrepreneurs: Scandinavia's Role in World Politics. In *Cooperation and Conflict*. Vol 37, 2002, 1, 11–23. https://doi.org/10.1177/0010836702037001689

INTERNATIONAL PARTNERSHIPS, 2024: *European Development Policy*. Dostupné na internete: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/european-development-policy_en

JANČOVIČ, P. 2023. Territorial Allocation of the Visegrad Group Countries' Bilateral Development Aid. In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2023: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 2. a 3. júna 2023*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 90-100. ISBN 978-80-225-5068-5. ISSN 2585-9404.

JANČOVIČ, P. – SZABÓ, J. 2022. Principal determinants of territorial allocation of the Slovak Republic's bilateral development aid: Path-dependent trajectory? In *Geografický časopis - Geographical Journal* [online]. Roč. 74, 2022, 2, 99 – 121. ISSN 0016-7193, 2453-8787. https://doi.org/10.31577/geogrcas.2022.74.2.05

KABA, D. 2021. *Development and humanitarian activities of the Slovak Republic in the Middle East in response to the Syrian crisis*. Policy Paper. Ambrela, 2021.

Dostupné na internete: https://tvaremigracie.ambrela.org/wp-content/uploads/2021/12/Slovak_activities_in_Middle_East_Ambrela_policy_paper_FoM_2021.pdf

KATZENSTEIN, P. J. 1985. *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*. Cornell University Press, 1985. ISBN 9780801493263.

KEOHANE, R. O. 1969. Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. In *International Organization*, Vol 23, 1969, 2, ISSN 0020-8183, 291 – 310. https://doi.org/10.1017/S002081830003160X

KEOHANE, Robert O. – NYE, J. 1977. *Power and Interdependence*. Boston: Little Brown, 1977. ISBN 9780316489355.

KREJČÍ, O. 2007. *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress, 2021. ISBN

KUCHARČÍK, R. 2010. Štát v súčasnom medzinárodnom systéme. In *Medzinárodné vzťahy 2010: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-3025-5. 374 - 379.

MAASS, M. 2009. The Elusive Definition of the Small State. In *International Politics*, Vol 46, 2009, 1, 65–83. DOI:10.1057/ip.2008.37. https://doi.org/10.1057/ip.2008.37

MARKOVIC BALUCHOVA, B. 2021. Alleviation of Refugee Crisis in Lebanon through Humanitarian Aid Projects of Slovak Development Organizations in the Era of Covid-19 Pandemic. In *Clinical Social Work and Health Intervention* [online]. Vol. 12, 2021, 1, 63 – 68. ISSN 2222386X, 20769741. https://doi.org/10.22359/cswhi_12_1_13

MIRRI, 2024: *Napĺňanie cieľov udržateľného rozvoja podľa Agendy 2030 sa musí opierať o presné dáta a skutočné potreby*. Dostupné na internete: https://mirri.gov.sk/aktuality/minister/naplnanie-cielov-udrzatelneho-rozvoja-podla-agendy-2030-sa-musi-opierat-o-presne-data-a-skutocne-potreby/

MIRRI, 2024a. *Rada vlády pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj.* Dostupné na: https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/rada-vlady-pre-agendu-2030-pre-udrzatelny-rozvoj/index.html

MZVaEZ, 2024: *Rozvojová spolupráca* Dostupné na: https://www.mzv.sk/diplomacia/rozvojova-spolupraca-a-humanitarna-pomoc/rozvojova-spolupraca

NYE, J. S. 1990. Soft Power. In *Foreign Policy*, *80*, 1990.153–171. https://doi.org/10.2307/1148580

OECD, 2024. Net ODA. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/data/indicators/net-oda.html

OECD, 2024a. *The OECD: Better policies for better lives*. Dostupné na internete:

https://www.oecd.org/en/about.html
OECD, 2024b: *Development Co-operation* Dostupné na: https://www.oecd.org/en/topics/development-co-operation.html
OECD, 2024c. *Development Co-operation Profiles.* Dostupné na internete: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7c99890b-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter
OECD, 2024d. *OECD Contributions to the 2030 Agenda and Beyond: Shaping a Sustainable Future for All.* Paris: *OECD Publishing*, 2024. Dostupné na internete: https://doi.org/10.1787/69c94bd4-en
Policy Coherence, 2024. *Policy coherence for sustainable development*. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/topics/policy-coherence-for-sustainable-development.html
PROFANT, T. 2015. Konštrukcia Slovenska ako darcu a jej mocenské dopady. In *Mezinárodní vztahy*. Roč. 50, 2015, 2, 23 –44. ISSN 2788-2993, 2788-2985. https://doi.org/10.32422/cjir.262
RIDDELL, R. C. 2007. *Does Foreign Aid Really Work?* New York: Oxford University Press, ISBN 978-0-19-929565-4.
ROTHSTEIN, R. L. 1968. *Alliances and Small Powers*. New York: Colombia University Press. ISBN 978-0231031134.
Rozvojová platforma Ambrela..., 2021. *Rozvojová platforma Ambrela: V reálnych prejavoch solidarity Slovensko zaostáva*. Dostupné na internete: https://www.prohuman.cz/print/rozvojova-spolupraca/rozvojova-platforma-ambrela-v-realnych-prejavoch-solidarity-slovensko-zaostava
RUSNÁK, U. – SZÉP, A. – BRZICA, D. 2002. *Rozvojová pomoc a spolupráca.* Bratislava: Slovenský inštitút medzinárodných štúdií. ISBN 80-89106-01-3.
SAMRS, 2024: *Agentúra SAMRS*. Dostupné na internete: https://slovakaid.sk/samrs/
SLOVAKDEV, 2024. *Official Development Aid ODA*. Dostupné na internete: https://www.slovakdev.sk/en
Slovensko 2030, 2020. *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030*. Dostupné na internete: https://mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf
Správa o ODA SR za rok 2019, 2020. Správa o oficiálne rozvojovej pomoci Slovenskej republiky za rok 2019 [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné na:

https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/vyrocna_sprava_oda_sr_2019_na_web.pdf

Správa o ODA SR za rok 2022, 2023. Správa o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za rok 2022 [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné na: https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/Sprava-o-rozvojovej-spolupraci-Slovenskej-republiky-za-rok-2022.pdf

Strednodobá koncepcia 2003-2008. *Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 – 2008* [online]. [cit. 2022-10-11]. Dostupné na: Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 - 2008 (slovakaid.sk))

Strednodobá stratégia 2009 - 2013. *Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013.* Dostupné na internete: Nvrh (slovakaid.sk)

Strednodobá stratégia 2014 - 2018. *Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018.* Dostupné na internete: strednodoba_strategia_oda_sr_2014_2018.pdf (slovakaid.sk)

Strednodobá stratégia 2019 - 2023. *Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023.* Dostupné na internete: strednodoba_strategia_rozvojovej_spoluprace_sr_2019-2023-2.pdf (slovakaid.sk)

SZENT-IVÁNYI, B. – LIGHTFOOT, S. 2015. *New Europe's New Development Aid*. Routledge, 2015. ISBN 978-0-203-71235-1.

SZENT-IVÁNYI, B. – LIGHTFOOT, S. 2024. International development policies in Central and Eastern Europe since EU accession: increasing divergence? In *Journal of Contemporary European Studies* [online]. 2024, 1 – 15. ISSN 1478-2804, 1478-2790. https://doi.org/10.1080/14782804.2024.2356662

SZÉP, A. 2004. Oficiálna rozvojová pomoc Európskej únie a Slovensko. In *Medzinárodné otázky*, roč. 13, 2004, 4, ISSN 12101583, 3-22.

ŠALKO, J. 2008. Rozvojová spolupráca SR od roku 2003 a jej výzvy na najbližšie roky. In DUDÁŠ, T. a kol. *Rozvojová pomoc a spolupráca: Aktuálne otázky medzinárodnej rozvojovej pomoci a spolupráce a vzťahy medzi rozvinutými a rozvojovými štátmi.* Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, ISBN 978-80-225-2640-1, 229 - 235.

ŠIMEK, J. 2022. *The Impact of Innovations on Slovak Development Cooperation*: its financing and implementation. Ambrela, 2022. Dostupné na internete: https://ambrela.org/wp-content/uploads/2023/03/Innovations_impact_on_Slovak_ODA_Ambrela_pap

er_nov2022.pdf
ŠÚ SR, 2024. *Hrubý národný dôchodok*. Dostupné na internete: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/nu1043rs/v_nu1043rs_00_00_00_sk
THORHALLSSON, B. – WIVEL, A. 2006. Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know? In *Cambridge Review of International Affairs*, Vol 19, 2006, 4, 651 – 68. https://doi.org/10.1080/09557570601003502
UN, 2024: *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Dostupné na internete: https://sdgs.un.org/2030agenda
UN, 2024a: *The 17 goals*. Dostupné na internete: https://sdgs.un.org/goals
Van der VEEN, M. 2011. *Ideas, Interests and Foreign Aid*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 9780511842177. https://doi.org/10.1017/CBO9780511842177
Výročná správa ODA SR, 2023. Dostupné na internete: https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vlastny-material-ODA.pdf
WALT, S. M. 1987. *The Origins of Alliances*. Cornell University Press, 1987. ISBN 9780801494185.
WALTZ, Kenneth, 1979. *Theory of International Politics* . Reading: Addison-Wesley Publishing Company, 1979. ISBN 9780201083491.
WILLIS, J. 2021. Breaking the paradigm(s): A review of the three waves of international relations small state literature. In Pacific Dynamics: Journal of Interdisciplinary Research, Vol 5, 2021, 1, ISSN 2463-641X, 18-32.
VITTEK, M. - LIGHTFOOT, S. 2009. The Europeanization of Slovak development cooperation. In *Contemporary European Studies*. Vol 1, 2009, 1, 20 – 36.
Zameranie..., 2024. *Zameranie dvojstrannej ODA SR na rok 2024 je schválené*. Dostupné na internete: https://slovakaid.sk/zameranie-dvojstrannej-oda-sr-na-rok-2024-je-schvalene/